Talumaade mõõtmiseks ja nende piiride reguleerimiseks tellis S. Rootsist maamõõtja välja, keda hiljemini ka mitmed teised mõisnikud hakkasid kasutama. Nii läks maamõõtmine Liivimaal S.-i algatusel moodi. Teotsedes vabal ajal agarasti kodumaa ajalooga, õppis S. tundma ja hindama Rootsi aja agraarseadusi ja viis oma mõisus nende eeskujul mitmed uuendused läbi, mis suurendasid nii talupoegade heaolekut kui ka mõisade üldist tulukust. 1747. a. valiti S. Liivimaa maapäeva poolt kreisisaadikuks ja 1759. a. maanõunikuks. Aa. 1761—64 oli ta Liivimaa rüütelkonna esindajaks Vene pealinnas, energiliselt võideldes neil ajul toimunud troonivahetuste keerises aadli privileegide kinnitamise eest. See on suurelt osalt S.-i teene, et Katariina II (vt.) sept. 1763 kinnitas kõik Liivimaa aadli senised eesõigused. Kuid S. sai aru, et Balti Landesstaati püsivuse aluseks on kõigi selle seisuste ühistöö; ta pidas seepärast eriti tarvilikuks parandada talurahva ainelist ja õiguslikku seisukorda. Kui Katariina II esimesil valitsemisaastail valitsus talurahva raskele olukorrale hakkas tähelepanu pühendama, püüdis S. Liivimaa aadlit reformidele õhutada, et algatust mitte lasta valitsuse kätte minna. Selleks formuleeris ta oma talupojele juba ennemini tehtud mööndused eraõiguseks, piiras sellega enda ja oma järglaste nimel mõisahärralikke eesõigusi, laskis niiviisi tekkinud seaduseraamatu läti keelde tõlkida ja a. 1764 trükkida pealkirja all »Aiskrauknes un Rihmana Muischas Semneeku Teesa . . .« Selle seaduse järgi jäid talupojad küll endiselt mõisniku päriseks, kuid piiramatu pärisorjuse asemele astus sunnimaisus. Välja arvatud juhud, mil talupoeg maakohtu ees enda müümiseks nõusolekut avaldab, ei võinud mõisnik oma talupoegi ei kinkida ega müüa. Ka ei võinud mõisnik peremeest talust välja tõsta senikaua, kui viimane oma kohustised esimese vastu korralikult täitnud, kusjuures talupojal oma talu kohta oli ka teatav pärandamisõigus. Talupoeg oli kohustatud mõisale tegema ainult neid orjusi, mis loendatud Rootsi ajal koostatud vakuraamatuis; peale korralise teo võis mõisnik nõuda mitmesugust abitegu, makstes viimase eest talupojale õllega tasu. Oma vallasvara kohta omas talupoeg täielikku kasutamis- ja pärandamisõigust ja oli õigustatud mõisniku vastu maakohtu ees kaebust tõstma. Mõnes suhtes jäi S.-i õigus Rootsi aja agraarseadustest maha: nii ei piiranud see milleski mõisniku kodukariõigust ega sisaldanud määrusi sulastekihi kaitseks. Siiski sai see esimene kirjutatud eraõigus tähtsaks lähtekohaks edaspidistele agraarreformidele. Esialgu avaldas S.-i ootamatu, ilma teiste aadlimeeste teadmata ettevõetud samm Liivimaa mõisnikele otse vastupidist mõju, seda enam, et teade Aiskraukne õigusest talurahva keskel kulutulena levides ärevaid ootusi tekitas. 1765. a. maapäeval, mil arutusele tulid kindralkuberner Browne'i (vt.) vastavad ettepanekud, süüdistati S.-i selles, et ta oma eraõiguse avaldamisega, pealegi läti keeles, olevat ärevust ja rahutusi maal rahva keskel mõjustanud. Pahameel S.-i vastu tõusis haripunktile, kui S. ainsana Browne'i ettepanekuid toetas, pikemas seletuses pärisorjusele tugiva põllundussüsteemi hukka mõistis ja tarvilikuks tunnustas agraarreformi aadli enda algatusel läbi viia. S.-i seisukohad mõisteti teravasti hukka ja nõuti temalt, et ta oma eraseaduse trükitud eksemplarid käibelt kõrvaldaks. Ka ei lubanud maapäev S.-i laiendada oma eraõiguse maksvust oma järglaste peale. Selle tagajärjel pani S. otsekohe maanõuniku ameti maha ja lahkus jäädavalt avalikust elust. Siit peale pühendas ta enda täielikult teaduslikule tegevusele ja suri 21. I 1782 Aiskrauknes. — S. oli omal ajal Balti õiguse ja ajaloo paremaid tundjaid. Väiksemate tööde kõrval väärib sel alal tähelepanu tema suurem uurimus »Versuch über die Geschichte von Liefland und dessen Staatsrecht« (1773), mis seni trükkimata; selle käsikiri on Riias rüütelkonna arhiivis ja üks ärakiri Tartu ülikooli raamatukogus. Kroonikate ja kindralkuberneri ning Liivi rüütelkonna arhiivi andmeid kasutades annab S. selles töös ülevaate Balti ajaloost, peatub eriti pikalt XVII sajandi ajalool ja lõpetab Baltimaade Vene võimu alla saamisega. Rootsi aja mõisadereduktsiooni (millesse S. suhtus kirgliku eitamisega) kohta käivad osad sellest tööst on prof. E. A. Herrmanni poolt avaldatud teoses »Beiträge zur Geschichte des russischen Reiches« (Leipzig, 1843), lk. 81—116.

Recke-Napiersky IV; Allg. D. B. XXXII (1891); Р. Б. Сл.; Mitt. X (1865), lk. 33 jj. (S.-i autobiograafia); J. Eckardt, Livland im XVIII Jahrh. (1876); Д. Ѳ. Самаринъ, Собраніе статей, рѣчей и докладовъ, I, (1903); A. Agthe, Ursprung u. Lage der Landarbeiter in Livland (1909); A. v. Transehe-Roseneck, Gutsherr u. Bauer in Livland im 17. und 18. Jahrh. (1890). — S.-i eraõiguse on saksa keeles avaldanud H. J. v. Jannau töös »Geschichte der Sklaverey . . .« (1786), lk. 188—206, ja R. J. L. Samson v. Himmelstiern oma töö »Histor. Versuch über die Aufhebung der Leibeigenschaft in den Ostseeprovinzen . . . « Inland, 1838, lisana. *P. T.*

SCHRAPFER (Schrapffer, Schraffer, Schrepfer), Adam, järgneva poeg, politika